

UCHWAŁA NR
RADY MIASTA CHEŁM

z dnia r.

**w sprawie przyjęcia Programu Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej Miasta Chełm
na lata 2023 - 2025**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2022 r. poz. 559 z późn. zm.), art. 12 pkt 11, art. 92 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2022 r. poz.1526) w związku z art. 176 pkt 1 i art.180 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2022 r. poz. 447 z późn. zm.) uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Program Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej Miasta Chełm na lata 2023 - 2025, w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Chełm.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Załącznik do Uchwały Nr

Rady Miasta Chełm z dnia

**Program Wspierania Rodziny
i Rozwoju Pieczy Zastępczej
Miasta Chełm
na lata 2023 - 2025**

Spis treści

Wstęp	4
I. Zadania administracji samorządowej w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.....	5
1. Zadania gminy	5
2. Zadania powiatu.....	6
3. Zadania pieczy zastępczej.....	7
4. Rola organizatora rodzinnej pieczy zastępczej.....	8
II. Diagnoza sytuacji rodzin na terenie miasta Chełm.....	10
1. Piecza zastępcza	16
1.1. Instytucjonalna piecza zastępcza.....	16
1.2. Rodzinna piecza zastępcza	21
1.2.1 Rodziny zastępcze.....	22
1.2.2. Rodzinne domy dziecka	23
1.2.3. Promocja rodzinnej pieczy zastępczej	23
1.2.4. Koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej	25
1.2.5. Finansowanie rodzinnej pieczy zastępczej	27
2. Podnoszenie kwalifikacji przez pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie zajmujących się problematyką rodzinną	28
3. Ocena sytuacji dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej oraz rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka.....	29
5. Pomoc dla osób usamodzielnianych	30
6.Działania podejmowane przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Chełmie	33
III. Cel główny programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej Miasta Chełm na lata 2023 – 2025	35
1. Cele szczegółowe	35
2. Adresaci programu	36

3. Zadania do realizacji w ramach programu	37
IV. Monitoring i ewaluacja programu	43
VI. Planowane działania promujące ideę rodzicielstwa zastępczego na lata 2023-2025.....	43
Podsumowanie	44

Wstęp

Podstawą opracowania „Programu Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej Miasta Chełm na lata 2023 – 2025” są założenia ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Zgodnie z art. 176 pkt 1 oraz art. 180 pkt 1 ww. ustawy do zadań własnych gmin/powiatu należy opracowywanie i realizacja 3 – letnich programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej.

Zadania gminy/powiatu i organizatora pieczy zastępczej realizuje Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Chełmie.

Ustawa wyraźnie rozdziela kompetencje gminy i powiatu w ten sposób, że do zadań własnych gminy przypisuje się pracę z rodziną biologiczną przeżywającą trudności opiekuńczo - wychowawcze oraz dziećmi umieszczonymi w pieczy zastępczej. Natomiast do zadań powiatu należy organizacja pieczy zastępczej, zarówno w obszarze rodzinnym, środowiskowym jak i instytucjonalnym.

Celem programu jest realizacja zadań zmierzających do wspomagania rodziny naturalnej w realizacji zadań opiekuńczo - wychowawczych, profilaktyka jak również tworzenie stabilnego i trwałego środowiska wychowawczego, rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, zabezpieczenia usług świadczonych przez instytucjonalną pieczę zastępczą na terenie miasta Chełm oraz podejmowanie działań na rzecz usamodzielnienia wychowanków opuszczających pieczę zastępczą.

Przedmiotowy program dotyczący realizacji zadań w zakresie wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej w Mieście Chełm na lata 2023 – 2025 zakłada, że realizacja programu w kilkuletniej perspektywie ograniczy liczbę dzieci umieszczanych w instytucjonalnej pieczy zastępczej (placówki opiekuńczo - wychowawcze) oraz przyczyni się do zwiększenia liczby dzieci przebywających w rodzinach zastępczych zamiast w instytucjonalnej pieczy zastępczej.

I. Zadania administracji samorządowej w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej

1. Zadania gminy

Zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej do zadań własnych gminy należy:

- 1) opracowanie i realizacja 3 - letnich gminnych programów wspierania rodziny;
- 2) tworzenie możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny;
- 3) tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego, oraz praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych przez:
 - a) zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności wsparcia i pomocy asystenta rodziny oraz dostępu do specjalistycznego poradnictwa,
 - b) organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających,
 - c) prowadzenie placówek wsparcia dziennego oraz zapewnienie w nich miejsc dla dzieci;
- 4) finansowanie:
 - a) podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny;
 - b) kosztów związanych z udzielaniem pomocy, o której mowa w art. 29 ust. 2¹ przedmiotowej ustawy, ponoszonych przez rodziny wspierające;
- 5) współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo - wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo - terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym;
- 6) sporządzanie sprawozdań rzeczowo - finansowych z zakresu wspierania rodziny oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie, w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego, o którym mowa w art. 187 ust. 3² przedmiotowej ustawy;
- 7) prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczej, zamieszkałego na terenie gminy.

1 Rodzina wspierająca, przy współpracy asystenta rodziny, pomaga rodzinie przeżywającej trudności w opiece i wychowaniu dziecka, prowadzeniu gospodarstwa domowego, kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych.

2 Systemy teleinformatyczne stosowane w urzędach administracji publicznej realizujących zadania w zakresie określonym w ustawie stanowią integralne części systemów teleinformatycznych stosowanych do realizacji świadczeń rodzinnych określonych w ustawie z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych.

2. Zadania powiatu

Zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej do zadań własnych powiatu należy:

- 1) opracowanie i realizacja 3 - letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych;
- 2) zapewnienie dzieciom (opieki) pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz w placówkach opiekuńczo - wychowawczych;
- 3) organizowanie wsparcia osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka oraz placówki opiekuńczo - wychowawcze i regionalne placówki opiekuńczo - terapeutyczne, przez wspieranie procesu usamodzielnienia;
- 4) tworzenie warunków do powstawania i działania rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i rodzin pomocowych;
- 5) prowadzenie placówek opiekuńczo - wychowawczych oraz placówek wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym;
- 6) organizowanie szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka i dyrektorów placówek opiekuńczo - wychowawczych typu rodzinnego oraz kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo - wychowawczej typu rodzinnego;
- 7) organizowanie wsparcia dla rodzinnej pieczy zastępczej, w szczególności przez tworzenie warunków do powstawania:
 - a) grup wsparcia;
 - b) specjalistycznego poradnictwa;
- 8) wyznaczanie organizatora rodzinnej pieczy zastępczej;
- 9) zapewnienie przeprowadzenia przyjętemu do pieczy zastępczej dziecku niezbędnych badań lekarskich;
- 10) prowadzenie rejestru danych, o którym mowa w art. 46³ przedmiotowej ustawy;
- 11) kompletowanie we współpracy z właściwym ośrodkiem pomocy społecznej dokumentacji związanej z przygotowaniem dziecka do umieszczenia w rodzinie zastępczej albo rodzinnym domu dziecka;

³ Starosta prowadzi rejestr danych o osobach zakwalifikowanych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub do prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz pełniących funkcję rodziny zastępczej zawodowej lub rodziny zastępczej niezawodowej oraz prowadzących rodzinny dom dziecka.

12) finansowanie:

a) świadczeń pieniężnych dotyczących dzieci z terenu powiatu, umieszczonych w: rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka, placówkach opiekuńczo - wychowawczych, regionalnych placówkach opiekuńczo - terapeutycznych, interwencyjnych ośrodkach preadopcyjnych lub rodzinach pomocowych, na jego terenie lub na terenie innego powiatu,

b) pomocy przyznawanej osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, placówki opiekuńczo - wychowawcze lub regionalne placówki opiekuńczo - terapeutyczne,

c) szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji: rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo - wychowawczej typu rodzinnego oraz szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka oraz dyrektorów placówek opiekuńczo - wychowawczych typu rodzinnego;

13) sporządzanie sprawozdań rzeczowo - finansowych z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie, w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego, o którym mowa w art. 187 ust. 3⁴ przedmiotowej ustawy;

14) przekazywanie do biura informacji gospodarczej informacji, o której mowa w art. 193 ust. 8⁵ przedmiotowej ustawy.

3. Zadania pieczy zastępczej

System pieczy zastępczej to zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców.

Pieczą zastępczą zapewnia:

1) pracę z rodziną umożliwiającą powrót dziecka do rodziny naturalnej lub gdy jest to niemożliwe – dążenie do przysposobienia dziecka;

2) przygotowanie dziecka do:

a) godnego, samodzielnego i odpowiedzialnego życia,

b) pokonywania trudności życiowych zgodnie z zasadami etyki,

4 Systemy teleinformatyczne stosowane w urzędach administracji publicznej realizujących zadania w zakresie określonym w ustawie stanowią integralne części systemów teleinformatycznych stosowanych do realizacji świadczeń rodzinnych określonych w ustawie z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych.

5 W przypadku powstania zaległości z tytułu nieponoszenia opłaty za pobyt dziecka w pieczy zastępczej za okres dłuższy niż 12 miesięcy wójt albo starosta przekazuje do biura informacji gospodarczej informację gospodarczą o powstaniu tej zaległości.

c) nawiązywania i podtrzymywania bliskich, osobistych i społecznie akceptowanych kontaktów z rodziną i rówieśnikami, w celu łagodzenia skutków doświadczania straty i separacji oraz zdobywania umiejętności społecznych;

3) zaspokojenie potrzeb emocjonalnych dzieci, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb bytowych, zdrowotnych, edukacyjnych i kulturalno - rekreacyjnych.

4. Rola organizatora rodzinnej pieczy zastępczej

Organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej jest wyznaczona przez starostę jednostka organizacyjna powiatu lub podmiot, któremu powiat zlecił realizację tego zadania na podstawie art. 190⁶ przedmiotowej ustawy.

Zarządzeniem Nr 285/11 Prezydenta Miasta Chełm z dnia 12 października 2011 roku Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Chełmie został wyznaczony na organizatora rodzinnej pieczy zastępczej na terenie Miasta Chełm. W strukturze organizacyjnej jednostki wyodrębniono Zespół Pieczy Zastępczej.

Do zadań organizatora rodzinnej pieczy zastępczej należy w szczególności:

1) prowadzenie naboru kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka;

2) kwalifikowanie osób kandydujących do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz wydawanie zaświadczeń kwalifikacyjnych zawierających potwierdzenie ukończenia szkolenia, opinię o spełnianiu warunków i ocenę predyspozycji do sprawowania pieczy zastępczej;

3) organizowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka;

4) zapewnienie badań psychologicznych kandydatom do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz rodzinom zastępczym i osobom prowadzącym rodzinne domy dziecka;

5) organizowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo - wychowawczej typu rodzinnego, wydawanie świadectw ukończenia tych szkoleń oraz opinii dotyczącej predyspozycji do pełnienia funkcji dyrektora i wychowawcy w placówce opiekuńczo - wychowawczej typu rodzinnego;

⁶ Organy jednostek samorządu terytorialnego mogą zlecić realizację zadań organizacjom pozarządowym prowadzącym działalność w zakresie wspierania rodziny, pieczy zastępczej lub pomocy społecznej oraz osobom prawnym i jednostkom organizacyjnym działającym na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancji wolności sumienia i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej lub pomocy społecznej.

- 6) zapewnianie rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka szkoleń mających na celu podnoszenie ich kwalifikacji, biorąc pod uwagę ich potrzeby;
- 7) zapewnianie pomocy i wsparcia osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą, w szczególności w ramach grup wsparcia oraz rodzin pomocowych;
- 8) organizowanie dla rodzin zastępczych oraz prowadzących rodzinne domy dziecka pomocy wolontariuszy;
- 9) współpraca ze środowiskiem lokalnym, w szczególności z powiatowym centrum pomocy rodzinie, ośrodkiem pomocy społecznej, sądami i ich organami pomocniczymi, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołami i związkami wyznaniowymi oraz z organizacjami społecznymi;
- 10) prowadzenie poradnictwa i terapii dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą i ich dzieci oraz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej;
- 11) zapewnianie pomocy prawnej osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą, w szczególności w zakresie prawa rodzinnego;
- 12) dokonywanie okresowej oceny sytuacji dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej;
- 13) prowadzenie działalności diagnostyczno - konsultacyjnej, której celem jest pozyskiwanie, szkolenie i kwalifikowanie osób zgłaszających gotowość do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej oraz prowadzenia rodzinnego domu dziecka, a także szkolenie i wspieranie psychologiczno - pedagogiczne osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą oraz rodziców dzieci objętych tą pieczęcią;
- 14) przeprowadzanie badań pedagogicznych i psychologicznych oraz analizy, o której mowa w art. 42 ust. 7⁷ przedmiotowej ustawy, dotyczących kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka;
- 15) zapewnianie rodzinom zastępczym zawodowym i niezawodowym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka poradnictwa, które ma na celu zachowanie i wzmocnienie ich kompetencji oraz przeciwdziałanie zjawisku wypalenia zawodowego;
- 16) zapewnienie koordynatorom rodzinnej pieczy zastępczej szkoleń mających na celu podnoszenie ich kwalifikacji;

⁷ Analiza polega na ustaleniu: sytuacji rodzinnej pieczy zastępczej, analizy sytuacji osobistej, rodzinnej i majątkowej.

- 17) przedstawianie staroście i radzie powiatu corocznego sprawozdania z efektów pracy;
- 18) zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających;
- 19) organizowanie opieki nad dzieckiem, w przypadku gdy rodzina zastępcza albo prowadzący rodzinny dom dziecka okresowo nie może sprawować opieki, w szczególności z powodów zdrowotnych lub losowych albo zaplanowanego wypoczynku.

II. Diagnoza sytuacji rodzin na terenie miasta Chełm

Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Chełmie jest instytucją, której głównym celem jest umożliwienie rodzinom przezwycięzenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać za pomocą własnych zasobów i możliwości.

W 2021 roku ze świadczeń pomocy społecznej skorzystało ogółem 1 627 rodzin, z czego 363 rodziny to rodziny z dziećmi. Najczęściej pomoc udzielana była z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo wychowawczych i dysfunkcyjnego prowadzenia gospodarstwa domowego (256 rodzin, 887 osób w rodzinach).

Wykres nr 1. Powody trudnej sytuacji życiowej rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie za 2021 rok.

Bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego (brak umiejętności sprawowania opieki nad dziećmi, niewywiązywanie się z obowiązków względem dzieci, nieumiejętność pomyślnego rozwiązywania problemów i sytuacji kryzysowych, niedostateczne wypełnianie podstawowych funkcji rodziny) jest jednym z pięciu głównych powodów trudnej sytuacji życiowej osób, które zwracają się do Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie o pomoc. Należy zaznaczyć, iż bardzo często w jednej rodzinie występuje kilka przyczyn powodujących jej dysfunkcyjność.

Szczególną formą wsparcia dla rodzin jest udzielenie im pomocy w formie asystenta rodziny, który przydzielany jest rodzinom na wniosek pracownika socjalnego, po przeprowadzeniu wywiadu środowiskowego i dokonaniu analizy sytuacji rodziny. Praca asystenta z rodziną polega w szczególności na:

- 1) udzielaniu pomocy rodzinom w poprawie ich sytuacji życiowej, w tym w zdobywaniu umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego;
- 2) udzielaniu pomocy rodzinom w rozwiązywaniu problemów socjalnych;
- 3) udzielaniu pomocy rodzinom w rozwiązywaniu problemów psychologicznych i wychowawczych z dziećmi;

- 4) wspieraniu aktywności społecznej rodzin;
- 5) motywowaniu członków rodzin do podnoszenia kwalifikacji zawodowych;
- 6) udzielaniu pomocy w poszukiwaniu, podejmowaniu i utrzymywaniu pracy zarobkowej;
- 7) udzielaniu wsparcia dzieciom, w szczególności poprzez udział w zajęciach psychoedukacyjnych;
- 8) podejmowaniu działań interwencyjnych i zaradczych w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa dzieci i rodzin.

Założenia asysty rodziny oparte są o zasadę szacunku, samostanowienia oraz partycypacji nie objętych w podejmowaniu decyzji.

Każdy asystent rodziny pracuje z rodziną na podstawie planu opracowanego wspólnie z członkami rodziny i z pracownikiem socjalnym. Przedmiotowy plan, oprócz określenia celu głównego jakim jest poprawa funkcjonowania rodziny w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych, zawiera również cele szczegółowe dostosowane do potrzeb danej rodziny oraz działania dzięki, którym powyższe cele mają zostać osiągnięte.

W ramach działań podejmowanych na rzecz rodziny, asystenci rodziny współpracują z pracownikami socjalnymi w zakresie przekazywania informacji w trudnych obszarach pracy z rodziną. Natomiast w sytuacjach nagłych, szczególnie gdy zagrożone jest dobro dziecka, asystenci współpracują również z odpowiednimi służbami tj. policja, sąd, kuratorzy rodzinni oraz Kuratorska Służba Sądowa.

W przypadku umieszczenia dziecka poza rodziną biologiczną asystenci rodziny współpracują również z placówkami opiekuńczo - wychowawczymi, w których umieszczone są dzieci z rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny. Współpraca ta polegała na opracowaniu i realizacji planów pomocy dzieciom przebywającym w instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Ponadto, nie rzadziej niż co pół roku, asystenci rodziny dokonują okresowej oceny sytuacji rodziny podczas, której omawiana jest aktualna sytuacja rodzin oraz trudności napotymane w pracy z nią, a także propozycje ich rozwiązania.

Liczba rodzin z którymi współpracuje asystent rodziny jest określona ustawą i wynosi maksymalnie 15 rodzin. Asystenci rodziny odbywali wizyty w środowisku co najmniej 2 razy w tygodniu w różnych porach dnia, natomiast w szczególnie uzasadnionych przypadkach częstotliwość tych wizyt wzrastała do 4 - 5 tygodniowo.

W okresach objętych kwarantanną spowodowaną epidemią COVID - 19 kontakty z rodzinami odbywały się najczęściej poprzez połączenia telefoniczne.

Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Chełmie w 2021 roku zatrudniał czterech asystentów rodziny.

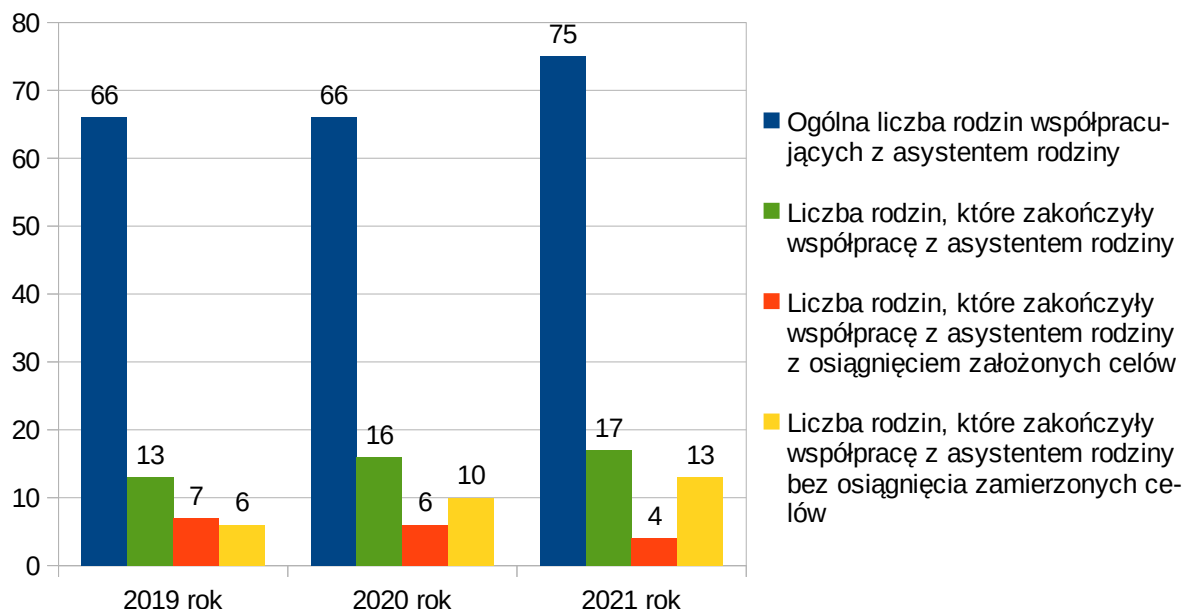
W latach 2019 - 2021 wsparciem asystenta rodziny objętych zostało łącznie 207 rodzin, w których wychowywało się 391 dzieci, z czego:

- 1) w 2019 roku – 66 rodzin, w których wychowywało się 143 dzieci;
- 2) w 2020 roku – 66 rodzin, w których wychowywało się 110 dzieci;
- 3) w 2021 roku – 75 rodzin, w których wychowywało się 138 dzieci;

W wyniku okresowej oceny sytuacji rodziny współpracę z asystentem rodziny w 2021 roku zakończyło 17 rodzin, w tym:

- 1) z osiągnięciem założonych celów lub poprawą funkcjonowania rodziny - 4 rodziny;
- 2) bez osiągnięcia założonych celów - 13 rodzin, w tym z powodu:
 - a) braku współpracy z asystentem - 7 rodzin;
 - b) zmiany miejsca zamieszkania rodziny - 4 rodziny;
 - c) osiągnięcia pełnoletności przez dziecko – 2 rodziny.

Wykres nr 2. Liczba rodzin współpracujących z asystentem rodziny do liczby rodzin, które zakończyły współpracę z asystentem rodziny.

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie za lata 2019 - 2021

Biorąc pod uwagę złożoność problemów jakie występują w rodzinach przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych liczba rodzin, z którymi asystenci rodziny zakończyli współpracę z osiągnięciem założonych celów, utrzymuje się na wysokim poziomie. Oznacza to, iż pomoc oferowana rodzinom w postaci wsparcia asystenta rodziny przynosi wymierne efekty i powinny być nadal prowadzone działania utrzymujące jakość świadczonych usług. Należy również zaznaczyć, iż w grupie rodzin, które zakończyły współpracę z asystentem rodziny bez osiągnięcia zamierzonych celów znajdują się rodziny, które zmieniły miejsce zamieszkania i osiedliły się poza terenem Miasta Chełm.

Oprócz wsparcia asystenta rodziny, rodzina przeżywająca trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych może otrzymać pomoc w postaci objęcia dziecka opieką i wychowywaniem w placówce wsparcia dziennego.

Placówka wsparcia dziennego może być prowadzona w formie:

- 1) opiekuńczej, w tym kół zainteresowań, świetlic, klubów i ognisk wychowawczych;
- 2) specjalistycznej;
- 3) pracy podwórkowej realizowanej przez wychowawcę.

Ze względu na formę, placówka wsparcia dziennego może mieć różne zadania tj.:

- opiekuńcza, zapewnia dziecku opiekę i wychowanie, pomoc w nauce, organizację czasu wolnego, zabawę, zajęcia sportowe oraz rozwój zainteresowań;
- specjalistyczna, organizuje zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne oraz logopedyczne, a także realizuje indywidualny program korekcyjny, program psychokorekcyjny lub psychoprofilaktyczny, w szczególności terapię pedagogiczną, psychologiczną i socjoterapię;
- podwórkowa realizuje działania animacyjne i socjoterapeutyczne.

W 2018 roku w ramach realizacji projektu „Bliżej Rodziny”, współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej, w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2018 - 2022, Oś priorytetowa: 11 Włączenie społeczne, Działanie: 11.2 Usługi społeczne i zdrowotne, przy Miejskim Ośrodku Pomocy Rodzinie w Chełmie utworzona została Świetlica Środowiskowa będąca placówką wsparcia dziennego. Placówka dysponuje 30 miejscami dla dzieci i młodzieży w wieku od 7 lat do ukończenia 18 roku życia zamieszkujących na terenie Miasta Chełm i czynna jest w dni nauki szkolnej od poniedziałku do piątku w godzinach od 9:00 do 17:00, a okresie wakacji i ferii zimowych od godz. 8.00 do 16.00. Pobyt w placówce jest nieodpłatny i dobrowolny.

W ofercie świetlicy znajdują się:

- pomoc w nauce,
- organizowanie czasu wolnego,
- rozwijanie zainteresowań,
- rozwijanie kultury osobistej,
- poprawa sprawności fizycznej,
- rozwój umiejętności interpersonalnych,
- współpraca z rodzinami uczestników i instytucjami je wspierającymi,
- profilaktyka uzależnień,
- wspomaganie rozwoju uczestników,
- budowanie i wzmacnianie zasobów personalnych,
- kształtowanie prospołecznych postaw, edukacja i wsparcie dla rodzin.

Do zadań Świetlicy Środowiskowej należy:

- 1) wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych oraz udzielanie pomocy dzieciom wychowującym się w warunkach niekorzystnych dla ich prawidłowego rozwoju;
- 2) diagnozowanie potrzeb dzieci i rodzin oraz organizowanie adekwatnej pomocy we współpracy z innymi instytucjami;
- 3) stwarzanie rodzicom możliwości zwiększenia swoich umiejętności wychowawczych;
- 4) korygowanie zaburzonych zachowań dzieci i stymulowanie ich wszechstronnego rozwoju, a także wdrażanie do prawidłowego pełnienia ról społecznych;
- 5) ścisła współpraca z rodzicami dziecka w zakresie diagnozowania potrzeb, planowania pomocy, monitorowania procesu pomagania (konsultacje wychowawcy z rodzicami), organizowanie zajęć edukacyjnych dla rodziców;
- 6) prowadzenie oddziaływań korekcyjnych, terapeutycznych, kompensacyjnych i profilaktycznych (indywidualnych i grupowych);
- 7) organizowanie zajęć edukacyjno - wychowawczych, w tym: pomoc w nauce, umożliwianie rozwoju zainteresowań, organizacja zabaw i spotkań okolicznościowych;
- 8) towarzyszenie rodzinom przeżywającym kryzysy między innymi poprzez spotkania z dziećmi i rodzicami;
- 9) współpraca z instytucjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny (udział w spotkaniach zespołów interdyscyplinarnych i ich inicjowanie);
- 10) organizowanie i promocja wolontariatu;
- 11) prowadzenie zajęć profilaktycznych o charakterze socjoterapeutycznym;

12) prowadzenie zajęć rozwijających kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo - techniczne oraz w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej dotyczących kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie.

Od początku 2021 roku z usług świetlicy środowiskowej, skorzystało 87 dzieci. Pomoc psychologiczno – pedagogiczną uzyskało 50 rodzin w formie indywidualnej i grupowej.

1. Piecza zastępcza

Umieszczanie dzieci w pieczy zastępczej jest na ogół rezultatem złożonej interakcji różnych czynników sprawczych, zwłaszcza o charakterze środowiskowym. Wśród nich najpowszechniejsze to kontekst rodzinny (w tym brak zaradności i niewydolność opiekuńcza - wychowawcza), słaby poziom uspołecznienia rodziców, niski status społeczno - ekonomiczny, stresory środowiskowe (takie jak przemoc, uzależnienie rodziców od substancji psychoaktywnych). Kumulacja czynników patogennych skutkuje niejednokrotnie problemami wtórnymi, takimi jak bezrobocie (szczególnie obojga rodziców), bezdomność czy przestępczość. Pobyt rodziców w Zakładzie Karnym czy na Oddziale Psychiatrycznym także skutkuje umieszczeniem dziecka w pieczy zastępczej. Piecza zastępcza sprawowana jest w przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców.

Pieczka zastępcza sprawowana jest w formie:

- 1) rodzinnej;
- 2) instytucjonalnej.

W pieczy zastępczej dziecko może przebywać do momentu osiągnięcia pełnoletności, a w przypadku dalszego kształcenia się, maksymalnie do ukończenia 25 roku życia.

Umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej powinno mieć charakter przejściowy i trwać do czasu powrotu do rodziny biologicznej.

1.1. Instytucjonalna piecza zastępcza

Nadrzędnym celem oraz istotą ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i rozwoju pieczy zastępczej jest ochrona integralności dziecka i rodziny. Działania pomocowe ujęte w ustawie zmierzają przede wszystkim do wzmocnienia funkcji i kompetencji rodziny naturalnej, tak by była ona głównym środowiskiem wzrostu i rozwoju młodego człowieka. Umieszczenie dziecka w instytucjonalnej pieczy zastępczej jest

rozwiązaniem ostatecznym, stosowanym jedynie w sytuacjach skrajnych, gdy dobro i bezpieczeństwo dziecka jest zagrożone. Pogorszenie sytuacji wychowawczej dzieci i ograniczenie funkcji rodziny, a także częste wycofanie się rodziców – z różnych powodów – z pełnienia swojej roli to zasadnicze przesłanki istnienia instytucji wspierających dziecko i rodzinę w procesie wychowania. Istota pracy wychowawczej kadry placówek opiekuńczo – wychowawczych sprowadza się do tworzenia optymalnych warunków rozwoju poprzez realizację potrzeb fizycznych i psychicznych, przy jednoczesnym kompensowaniu dziecku osieroconemu (osamotnionemu) deficytu naturalnych, trwałych i stabilnych więzi emocjonalno - społecznych. Dobrze zorganizowane placówki opiekuńczo - wychowawcze typu socjalizacyjnego i interwencyjnego pozostają, w wielu przypadkach, jedyną formą wsparcia społecznego dziecka i rodziny.

Zgodnie z art. 180 pkt 2 ww. ustawy, zadaniem własnym powiatu jest zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz w placówkach opiekuńczo – wychowawczych. Placówkę opiekuńczo - wychowawczą, w myśl art. 93 ustawy, prowadzi powiat lub podmiot, któremu powiat zlecił realizację tego zadania.

Na terenie Miasta Chełm instytucjonalna piecza zastępcza od dnia 1 stycznia 2021 roku sprawowana jest przez trzy placówki opiekuńczo – wychowawcze typu socjalizacyjnego z miejscami interwencyjnymi :

- 1) Chełmskie Centrum Pomocy Dziecku i Rodzinie w Chełmie (ChCPDiR) - liczba miejsc 14 (12 miejsc – socjalizacyjnych, 2 miejsca – interwencyjne);
- 2) Chełmskie Centrum Pomocy Dziecku i Rodzinie Nr 2 w Chełmie (ChCPDiR Nr 2) - liczba miejsc 14 (12 miejsc – socjalizacyjnych, 2 miejsca – interwencyjne);
- 3) Dom Małych Dzieci w Chełmie (DMD) – liczba miejsc 14 (7 miejsc – socjalizacyjnych, 7 miejsc – interwencyjnych).

Dzieci do placówek kierowane są po wyczerpaniu wszystkich możliwości udzielenia pomocy rodzinie naturalnej, a także w razie zagrożenia życia i zdrowia małoletnich, na podstawie postanowień Sądów. W chełmskich placówkach obecnie przebywają dzieci w przedziale wiekowym od 10 miesięcy do 19 roku życia (zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wychowankowie po uzyskaniu pełnoletności, w przypadku kontynuowania nauki, mogą przebywać w placówkach do 25 roku życia). W placówkach opiekuńczo - wychowawczych umieszcza się dzieci powyżej 10 roku życia - w uzasadnionych przypadkach dopuszcza się umieszczenia

młodszych dzieci, gdy w placówce przebywa jego starsze rodzeństwo lub dziecko jest umieszczane w trybie interwencyjnym. Czas trwania opieki świadczonej przez placówki jest zależny od sytuacji prawnej i rodzinnej dziecka. Ma przy tym charakter opieki całkowitej. Przedmiotem działalności placówek jest zapewnienie dziecku całodobowej opieki i wychowania oraz zaspokojenie jego niezbędnych potrzeb, w szczególności emocjonalnych, rozwojowych, zdrowotnych, bytowych, społecznych i religijnych, dbanie o poszanowanie godności i praw dziecka, kierowanie się przede wszystkim dobrem wychowanków. Chełmskie Centrum Pomocy Dziecku i Rodzinie w Chełmie, Chełmskie Centrum Pomocy Dziecku i Rodzinie Nr 2 w Chełmie oraz Dom Małych Dzieci w Chełmie realizują zadania przewidziane dla placówek opiekuńczo – wychowawczych tj.:

- 1) podejmują działania w celu powrotu dziecka do rodziny;
- 2) zapewniają dziecku dostęp do kształcenia dostosowanego do jego wieku i możliwości rozwojowych;
- 3) obejmują dziecko działaniami terapeutycznymi;
- 4) zapewniają korzystanie z przysługujących świadczeń zdrowotnych.

Zadania te realizowane są we współpracy z rodzinami naturalnymi dziecka, opiekunami prawnymi wychowanka oraz instytucjami i organizacjami zajmującymi się opieką nad dzieckiem i rodziną: MOPR, PCPR, Sądy, OZSS, poradnie psychologiczne – pedagogiczne, organizacje pozarządowe, szkoły, przedszkola, kościoły, placówki służby zdrowia. Ponadto placówki pracują z rodzinami w celu usprawnienia ich umiejętności opiekuńczo – wychowawczych oraz przygotowania do ewentualnego powrotu dzieci do domu rodzinnego. W sytuacji, gdy nie ma możliwości powrotu dzieci do rodziny biologicznej, placówki współdziałają z innymi instytucjami tj.:

- 1) Ośrodkiem Adopcyjnym Filia Chełm w celu poszukiwania dla wychowanków rodzin przysposabiających;
- 2) Miejskim Ośrodkiem Pomocy Rodzinie w Chełmie, w celu pozyskiwania dla dzieci zastępczych form wychowania rodzinnego.

Placówki opiekuńczo - wychowawcze spełniają podstawowe funkcje rodziny zapewniając wychowankom wszechstronną opiekę i wychowanie oraz stwarzając im warunki do prawidłowego i wszechstronnego rozwoju. Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej praca z dzieckiem prowadzona jest w oparciu o plan pomocy dziecku, realizowany przez wychowawcę, pedagoga, psychologa, pracownika socjalnego, we współpracy z organizatorem pieczy zastępczej

(asystentem rodziny, koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej i pracownikiem socjalnym).

Placówki opiekuńczo – wychowawcze funkcjonujące na terenie miasta Chełm spełniają określone funkcje. Do tych najważniejszych należy zaliczyć:

- 1) funkcję readaptacyjną - przysposobienie nowo przybyłego do placówki wychowanka do jej warunków życia i społeczności;
- 2) funkcję opiekuńczą - rozpoznawanie i zaspokajanie indywidualnych potrzeb dzieci, czuwanie nad zdrowiem i bezpieczeństwem dzieci, organizacja codziennego życia w sposób gwarantujący komfort psychiczny;
- 3) funkcję kompensacyjną - niwelowanie odchyleń w rozwoju dziecka i wyrównywanie braków wynikłych z niepełnowartościowego środowiska rodzinnego;
- 4) funkcję wychowawczą - działania ukierunkowane na wszechstronny rozwój osobowości dziecka i stymulowanie jego aktywności;
- 5) funkcję profilaktyczną - usuwanie czynników zagrażających zdrowiu i prawidłowemu rozwojowi wychowanków.

Wymienione powyżej funkcje określają następujące zadania wychowawcze realizowane przez kadrę placówek:

- 1) dążenie do wszechstronnego poznania wychowanków i ich rodzin;
- 2) przywracanie równowagi psychicznej, poczucia bezpieczeństwa i stabilizacji życiowej;
- 3) normalizacja sytuacji rodzinnej, kompensacja braków i niedostatków środowiska rodzinnego, podtrzymywanie więzi rodzinnych;
- 4) zaspokajanie potrzeb życiowych;
- 5) tworzenie środowiska wychowawczego sprzyjającego rozwojowi, tzn. takiego, w którym dorośli i dzieci wspólnie podejmują zadania, rozwijające zainteresowania poznawcze, społeczne, estetyczne, pobudzające dziecko do samodzielności;
- 6) zapewnienie pomyślnej realizacji kształcenia ogólnego i zawodowego,
- 7) kształcenie umiejętności konstruktywnego spędzania czasu wolnego, rozwijanie zainteresowań szeroko pojętą kulturą;
- 8) rozwijanie postaw społecznych i nawyków pracy i współpracy w zespole;
- 9) wspieranie pełnoletnich wychowanków przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej w ich procesie usamodzielnienia poprzez przyswajanie praktycznych umiejętności i wiadomości, a przez to kształtowanie samodzielności, zaradności życiowej i umiejętności planowania przyszłości.

Powyższe zadania są zindywidualizowane i dostosowane do potrzeb, wieku, stopnia zaangażowania i zaawansowania w nauce szkolnej, rodzaju zaniedbań wychowawczych i aktualnej sytuacji rodzinnej dziecka.

Dla zdiagnozowania potrzeby funkcjonowania placówek opiekuńczo – wychowawczych w Mieście Chełm przedstawiona zostanie poniżej tabela przedstawiająca rotację wychowanków objętych instytucjonalną pieczą zastępczą w poszczególnych latach.

Tabela nr 2. Instytucjonalne piecza zastępcza

Instytucjonalna piecza zastępcza			
	2020 rok	2021 rok	2022 rok stan na dzień 31.08.2022
Liczba dzieci przyjętych do instytucjonalnej pieczy zastępczej	58	71	60
Liczba dzieci przyjętych do placówek w danym roku	23	25	23
Liczba dzieci, które powróciły do rodziny naturalnej	3	21	11
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej	3	9	2
Liczba dzieci przysposobionych	1	0	0
Liczba usamodzielnionych wychowanków	5	2	3
Liczba wychowanków przeniesiona do innej placówki	0	2	1
Łączna liczba dzieci, które opuściły instytucjonalną pieczę zastępczą w danym roku kalendarzowym	12	34	17
Stan dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej na koniec okresu sprawozdawczego	46	37	43

Źródło: Opracowanie własne na podstawie analizy dokumentów znajdujących się w ChCPDiR ,ChCPDiR Nr 2 i DMD

Ogółem w analizowanym okresie w instytucjonalnej pieczy zastępczej (ChCPDiR, ChCPDiR Nr 2 i DMD) przebywało 189 wychowanków. W powyższych placówkach na dzień 31.08.2022 r. przebywały również dzieci z innych powiatów: powiat chełmski – 1 dziecko, Miasto Bydgoszcz – 5, Miasto Warszawa – 1. W 2022 r. w związku z działaniami wojennymi na Ukrainie w instytucjonalnej pieczy zastępczej przebywało również 6 dzieci z Ukrainy.

Z powyższych danych wynika, że pomimo dobrze funkcjonującego systemu wsparcia rodziny w dalszym ciągu istnieje zapotrzebowanie na instytucjonalną formę opieki nad dzieckiem. Pomimo niedoskonałości opiekuńczej, instytucjonalna forma opieki

nadal spełnia ważną rolę w systemie pieczy zastępczej w Polsce, bowiem to właśnie w placówkach opiekuńczo - wychowawczych opiekę znajdują te dzieci, które z jednej strony nie mogą pozostać w swoim środowisku rodzinnym, a z drugiej - z różnych przyczyn nie mogą być umieszczone w rodzinach zastępczych lub rodzinnych domach dziecka. Należy zaznaczyć, że zachodzi potrzeba zapewnienia opieki instytucjonalnej dzieciom starszym lub wymagającym szczególnego wsparcia (dzieci z deficytami wychowawczymi lub zdrowotnymi, różnych dysfunkcji psychicznych, szczególnie zaburzeń adaptacyjnych, zaburzeń zachowania i emocji lub zaburzeń opozycyjno - buntowniczych postępujący proces demoralizacji, uzależnienia, itp.), którego nie są w stanie lub nie chcą zagwarantować rodzice zastępczy. Szczególnie dotkliwy jest brak rodzin zawodowych pełniących funkcje pogotowia rodzinnego i rodzin specjalistycznych mających za zadanie otoczyć takie dzieci intensywnym wsparciem i oddziaływaniami wychowawczymi. Utrzymanie funkcjonowania placówek opiekuńczo - wychowawczych stworzy możliwość zapewnienia opieki dla ww. grup dzieci i młodzieży.

1.2. Rodzina piecza zastępcza

Do form rodzinnej pieczy zastępczej należą:

1) rodzina zastępcza:

a) spokrewniona,

b) niezawodowa,

c) zawodowa, w tym zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowa specjalistyczna;

2) rodzinny dom dziecka (forma rodziny zastępczej zawodowej, w której przebywa co najmniej 6 dzieci).

Rodziny zastępcze oraz rodzinne domy dziecka, na ich wniosek, mogą być wspierane przez rodziny pomocowe.

Rodzinę zastępczą spokrewnioną tworzą osoby będący wstępnymi (dziadkowie) lub rodzeństwem dziecka.

Rodzinę zastępczą niezawodową tworzą osoby spokrewnione ale niebędące wstępnymi lub rodzeństwem dziecka. Najczęściej jest to wujostwo, rzadziej osoby niespokrewnione z dzieckiem.

Rodzinę zastępczą zawodową tworzy się z rodziny zastępczej niezawodowej, która posiada odpowiednie kwalifikacje oraz co najmniej 3 - letnie doświadczenie jako rodzina zastępcza.

W 2021 roku rodzinną pieczę zastępczą sprawowało ogółem 79 rodzin, w tym:

- 49 rodzin zastępczych spokrewnionych;
- 28 rodzin zastępczych niezawodowych;
- 2 rodzinne domy dziecka.

Rodzinna piecza zastępcza zapewniała opiekę dla 123 dzieci, w tym:

- 67 dzieci w rodzinach zastępczych spokrewnionych;
- 39 dzieci w rodzinach zastępczych niezawodowych;
- 17 dzieci w rodzinnych domach dziecka.

1.2.1. Rodziny zastępcze

Tabela nr 1. Liczba rodzin zastępczych oraz liczba umieszczonych w nich dzieci

Rok	Rodziny zastępcze spokrewnione		Rodziny zastępcze niezawodowe		Rodziny zastępcze zawodowe		Liczba rodzin zastępczych ogółem	Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych ogółem
	Liczba rodzin	Liczba dzieci	Liczba rodzin	Liczba dzieci	Liczba rodzin	Liczba dzieci		
2019	41	55	21	25	1	4	63	84
2020	46	61	23	31	0	0	69	92
2021	49	67	28	39	0	0	77	106

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie za lata 2019-2021

Z powyższych danych wynika, iż liczba rodzin objętych różnymi formami pieczy zastępczej sukcesywnie wzrasta, co jest adekwatne do kierunków rozwoju i zmian legislacyjnych wskazujących deinstytucjonalizację jako preferowaną.

Spośród wszystkich rodzin najliczniejszą grupę stanowią rodziny zastępcze spokrewnione, a następnie rodziny zastępcze niezawodowe. Taki stan spowodowany jest tym, iż najczęściej opiekę nad dzieckiem, któremu rodzice biologiczni nie są w stanie zapewnić odpowiedniej opieki, przejmują inni członkowie rodziny. Najczęściej są to dziadkowie, którzy stają się rodziną zastępczą spokrewnioną, bądź też wujostwo tworząc w ten sposób dla dziecka rodzinę zastępczą niezawodową. Najmniejszą grupę stanowią rodziny zastępcze zawodowe, które tworzą wyłącznie osoby niespokrewnione z dzieckiem. Rodziny zastępcze niezawodowe utworzone z osób niespokrewnionych z dzieckiem oraz rodziny zastępcze zawodowe występują nielicznie, gdyż wymaga od osób je tworzących wielkiego poświęcenia, altruizmu i chęci niesienia pomocy dzieciom, z którymi nie łączy ich żadna więź. Jednak dla dzieci, które nie mają własnych rodzin mogących zapewnić im opieki, rodziny zastępcze niezawodowe i rodziny zastępcze zawodowe to jedyna szansa

na prawdziwy dom, dlatego też szczególny nacisk kładzie się na pozyskanie jak największej liczby kandydatów do pełnienia tych właśnie form pieczy zastępczej.

W 2021 roku w rodzinnej pieczy zastępczej na podstawie postanowień sądu umieszczonych zostało 25 dzieci, w tym:

- 1) w rodzinie zastępczej spokrewnionej – 14 dzieci;
- 2) w rodzinie zastępczej niezawodowej – 11 dzieci.

W powyższym okresie rodzinną pieczę zastępczą opuściło łącznie 11 dzieci, w tym:

- 1) 7 dzieci usamodzielniało się;
- 2) 1 dziecko zmieniło miejsce zamieszkania i opuściło teren miasta Chełm;
- 3) 1 dziecko z rodziny zastępczej niezawodowej zostało umieszczone w rodzinie zastępczej spokrewnionej;
- 4) 2 dzieci zostało przysposobionych.

1.2.2. Rodzinne domy dziecka

Szczególną formą rodzinnej pieczy zastępczej są rodzinne domy dziecka. Są to placówki sprawujące opiekę nad dziećmi pozbawionymi właściwej pieczy ze strony rodzin naturalnych i tworzy się je przekształcając rodziny zastępcze zawodowe i niezawodowe, które spełniają odpowiednie kryteria. Prowadzącemu rodzinny dom dziecka za sprawowanie pieczy zastępczej nad dziećmi przysługuje wynagrodzenie na podstawie umowy o świadczenie usług zawartej ze starostą. W rodzinnym domu dziecka, w tym samym czasie, może łącznie przebywać nawet 8 dzieci.

Na terenie miasta Chełm funkcjonuje 2 Rodzinne Domy Dziecka, w których przebywa 17 dzieci.

1.2.3. Promocja rodzinnej pieczy zastępczej

W celu pozyskania kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej w 2021 roku Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Chełmie przeprowadził kampanię promującą ideę rodzicielstwa zastępczego w ramach której zrealizowano następujące działania:

1. Rozpowszechniano plakaty i ulotki oraz materiały promujące rodzicielstwo zastępcze w kościołach, szkołach, instytucjach (3000 szt. ulotek, 100 szt. plakatów);
2. Systematycznie zamieszczano informacje na temat rodzicielstwa zastępczego na stronie internetowej oraz Facebook Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie;
3. Przekazano informacje na temat rodzicielstwa zastępczego do chełmskich parafii na terenie miasta Chełm;

4. Skierowano do 13 parafii na terenie Miasta Chełm list otwarty dotyczący poszukiwania kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej;
5. Pastor Kościoła Chrześcijan Baptystów prowadzący rodzinny dom dziecka przedstawił świadectwo na temat rodzicielstwa zastępczego w 5 kościołach na terenie miasta Chełm;
6. W lokalnej prasie zamieszczono 2 informacje dotyczące promowania idei rodzicielstwa zastępczego;
7. Zorganizowano spotkanie w Powiatowym Urzędzie Pracy w Chełmie, celem propagowania idei rodzicielstwa zastępczego przez doradców zawodowych oraz pośredników pracy;
8. Organizowano grupy wsparcia dla rodzin zastępczych;
9. W ramach obchodów Międzynarodowego Dnia Ziemi pracownicy Zespołu Pieczy Zastępczej zorganizowali sprzątanie świata;
10. Pracownicy Zespołu Pieczy Zastępczej uczestniczyli w Pikniku Służb Mundurowych, gdzie propagowali ideę rodzicielstwa zastępczego;
11. Z okazji dnia Rodzicielstwa Zastępczego Zespół Pieczy Zastępczej zorganizował piknik "Szczęśliwa Rodzina" w parku przy Bazylice Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Chełmie;
12. Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Chełmie wsparł I Chełmski Rajd Rowerowy, podczas którego pracownicy Zespołu Pieczy Zastępczej udzielali informacji na temat rodzinnej pieczy zastępczej;
13. W ramach zadań z zakresu Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Chełmie na 2021 rok zorganizowano cykl warsztatów z elementami rekreacyjno - sportowymi;
14. W ramach zadań z zakresu Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Chełmie zorganizowano konkurs plastyczny "Bez nałogów świat buduje, szczęśliwą rodzinę maluje". Prace plastyczne za pierwsze i drugie miejsce zostały umieszczone na kalendarzu promującym rodzicielstwo zastępcze na rok 2022;
15. Pracownicy Zespołu Pieczy Zastępczej promowali ideę rodzicielstwa zastępczego podczas imprez kulturalnych organizowanych na terenie miasta Chełm;
16. Zespół Pieczy Zastępczej zorganizował spotkanie w Galerii Chełmskiej z autorką książki „Tu jest teraz twój dom”.

W ramach akcji promującej rodzicielstwo zastępcze pozyskano 5 rodzin zastępczych niezawodowych oraz 6 rodzin zastępczych spokrewnionych.

1.2.4. Koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej

Każda rodzina oraz prowadzący rodzinny dom dziecka może na swój wniosek zostać objęta opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej do zadań, którego należą w szczególności:

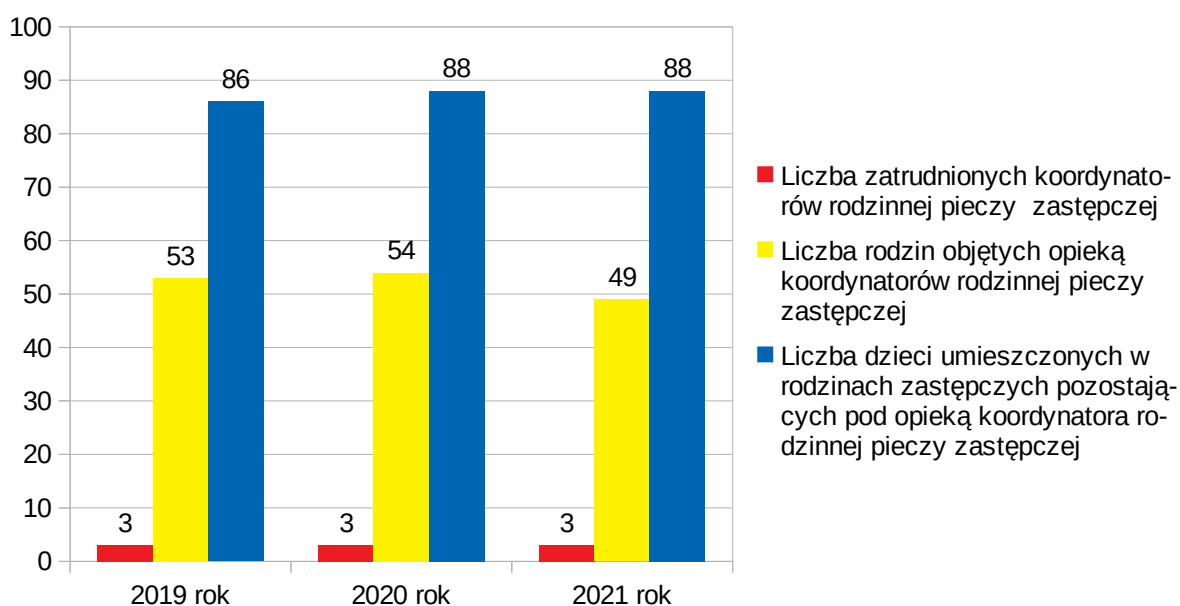
- 1) udzielanie pomocy rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinne domy dziecka w realizacji zadań wynikających z pieczy zastępczej;
- 2) pomoc rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka w nawiązaniu wzajemnego kontaktu;
- 3) zapewnianie rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka dostępu do specjalistycznej pomocy dla dzieci, w tym psychologicznej, reedukacyjnej i rehabilitacyjnej;
- 4) udzielanie wsparcia pełnoletnim wychowankom rodzinnych form pieczy zastępczej.

Oprócz powyższych działań koordynator rodzinnej pieczy zastępczej przygotowuje plan pomocy dziecku oraz przekazuje do ośrodków adopcyjnych informacje o małoletnich z uregulowaną sytuacją prawną.

Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej pod swoją opieką nie może mieć więcej niż 15 rodzin zastępczych lub rodzinnych domów dziecka.

W 2021 roku Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Chełmie zatrudniał 3 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, pod opieką których znajdowało się 79 rodzin wychowujących 123 dzieci.

Wykres nr 3. Liczba zatrudnionych koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej oraz liczba objętych jego opieką rodzin zastępczych i wychowujących się w nich dzieci.

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie za lata 2019 - 2021

Z powyższego wykresu wynika, iż pomimo utrzymywania się na zbliżonym poziomie ogólnej liczby rodzin zastępczych, sukcesywnie wzrasta zapotrzebowanie na wsparcie koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej.

Obecnie każdy z 3 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej zatrudnionych w Miejskim Ośrodku Pomocy Rodzinie w Chełmie ma pod swoją opieką maksymalną liczbę rodzin zastępczych oraz rodzinnych domów dziecka, gdzie wychowuje się łącznie 76 dzieci.

W 2021 roku Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Chełmie do pracy z rodzinami przeżywającymi trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych zatrudnił 4 asystentów rodziny. Na jednorazowe dodatki w ramach „Programu asystent rodziny na rok 2021” Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Chełmie otrzymał dotację w wysokości 8 000,00 zł, która została przeznaczona na dodatki dla 4 asystentów rodziny.

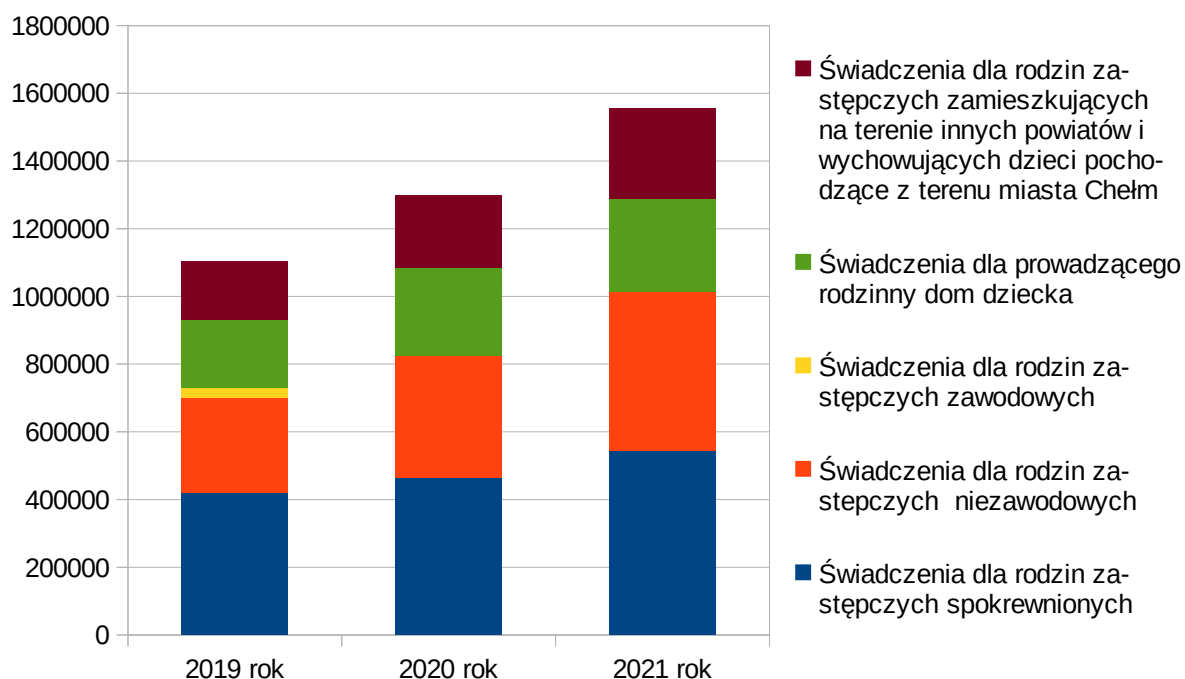
1.2.5. Finansowanie rodzinnej pieczy zastępczej

Każda rodzina zastępcza oraz prowadzący rodzinny dom dziecka otrzymują z Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie pomoc finansową na utrzymanie dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej.

Ogólna wartość udzielonego wsparcia w poszczególnych latach objętych badaniem wynosiła:

- 1) w 2019 roku – 930 526,66 zł;
- 2) w 2020 roku – 1 296 632,62 zł;
- 3) w 2021 roku – 1 555 582,90 zł;

Wykres nr 4. Ogólny koszt utrzymania dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2019-2021.

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie za lata 2019-2021

Z przedstawionych na wykresie danych wynika, iż koszty związane z utrzymaniem dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej w badanym okresie utrzymują się na zbliżonym poziomie. Znacząca zmiana zaszła jedynie na przestrzeni 2020 i 2021 roku w wysokości świadczeń otrzymywanych przez rodziny zastępcze zawodowe oraz prowadzącego rodzinny dom dziecka. Powyższe spowodowane jest przekształceniem się w lipcu 2019 roku rodziny zastępczej zawodowej w rodzinny dom dziecka. Przewiduje się jednak, iż w kolejnych latach nastąpi znaczący wzrost ww. kosztów, gdyż od 1 czerwca 2021 roku

i od 1 czerwca 2022 roku podwyższeniu uległa kwota świadczenia na pokrycie kosztów utrzymania dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej, zgodnie ze zmianami wprowadzonymi do zapisów ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Oprócz powyższego świadczenia rodzina zastępcza lub prowadzący rodzinny dom dziecka może otrzymać na dziecko:

- 1) dodatek na pokrycie zwiększonych kosztów utrzymania dziecka legitymującego się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności - miesięcznie;
- 2) dodatek wychowawczy - miesięcznie;
- 3) świadczenie w ramach programu „Dobry Start” - raz w roku;
- 4) dofinansowanie do wypoczynku poza miejscem zamieszkania dziecka;
- 5) świadczenie na pokrycie niezbędnych kosztów związanych z potrzebami przyjmowanego dziecka – jednorazowo;
- 6) świadczenie na pokrycie kosztów związanych z wystąpieniem zdarzeń losowych lub innych zdarzeń mających wpływ na jakość sprawowanej opieki – jednorazowo lub okresowo.

3. Podnoszenie kwalifikacji przez pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie zajmujących się problematyką rodzinną

W celu prawidłowego wykonywania powierzonych zadań organizator rodzinnej pieczy zastępczej zobowiązany jest zapewnić pracownikom współpracującym z rodzinami biologicznymi oraz rodzinami zastępczymi szkolenia podnoszące ich kwalifikacje. W 2021 roku asystenci rodziny oraz koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej podnosili kwalifikacje w zakresie pracy z dziećmi i rodziną poprzez udział w comiesięcznych superwizjach realizowanych w ramach projektu „Bliżej Rodziny” współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach POWER 2014 – 2020 oraz licznych szkoleniach i konferencjach”:

- 1) „Warsztaty działające przeciw wypaleniu zawodowemu”;
- 2) „Opanowanie stresu”;
- 3) „Usprawnianie funkcji poznawczych”;
- 4) „Profilaktyka psychospołecznych zagrożeń w środowisku pracy”;
- 5) „Trening kreatywności – przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu”;
- 6) „Diagnosta i specjalista - FASD”;
- 7) „FAS płodowy zespół alkoholowy”;

- 8) „Standaryzacja dokumentów - praca z rodziną”;
- 9) Konferencja „Od przemocy w Chełmie chroni niedźwiedź w herbie”;
- 10) „Podstawy alternatywnej i wspomagającej komunikacji”;
- 11) Konferencja „Dziecko - Dar i Zadanie”;
- 12) „Stres i wypalenie zawodowe i jak sobie z tym poradzić”;
- 13) „Dialog motywujący jako metoda pracy z trudnym rozmówcą, uczniem, klientem”.

W wyniku realizowanych szkoleń dwóch pracowników ZPZ w Chełmie uzyskało certyfikaty University of Washington w Seattle i Polskiego Instytutu FASD uprawniające do posługiwania się 4 Cyfrowym Kwestionariuszem Waszyngtońskim w opracowywaniu diagnozy problemu FASD.

4. Ocena sytuacji dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej oraz rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej do zadań organizatora rodzinnej pieczy zastępczej należy dokonywanie oceny sytuacji dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej oraz w rodzinnym domu dziecka.

Ocenę sytuacji dziecka powinno przeprowadzać się w miarę potrzeb, jednak nie rzadziej niż co 6 miesięcy, a w przypadku dzieci w wieku poniżej 3 lat nie rzadziej niż co 3 miesiące w celu:

- 1) ustalania aktualnej sytuacji rodzinnej dziecka;
- 2) analizy stosowanych metod pracy z dzieckiem i rodziną;
- 3) modyfikowania planu pomocy dziecku;
- 4) monitorowania procedur adopcyjnych dzieci z uregulowaną sytuacją prawną umożliwiającą przysposobienie;
- 5) oceny stanu zdrowia dziecka i jego aktualnych potrzeb;
- 6) oceny zasadności dalszego pobytu dziecka w pieczy zastępczej;
- 7) informowania sądu o potrzebie umieszczenia dziecka w placówce działającej na podstawie przepisów ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2021 r. poz. 1082 z późn. zm.), przepisów o działalności leczniczej lub o pomocy społecznej.

Rodziny zastępcze lub prowadzącego rodzinny dom dziecka ocenia się pod względem predyspozycji do pełnienia powierzonej im funkcji oraz jakości wykonywanej pracy. Pierwszej oceny dokonuje się nie później niż przed upływem roku

od chwili umieszczenia pierwszego dziecka, kolejne po upływie roku od dokonania pierwszej oceny, a następne nie rzadziej niż co 3 lata.

W 2021 roku zespół zbierał się w lutym, maju, czerwcu, wrześniu a potem w listopadzie zespół, w skład którego wchodził:

- 1) przedstawiciele Sądu Rejonowego w Chełmie,
- 2) przedstawiciele Ośrodka Adopcyjnego Filia w Chełmie,
- 3) koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej,
- 4) asystenci rodziny,
- 5) pracownicy socjalni,
- 6) rodzice biologiczni dzieci,
- 7) rodziny zastępcze,
- 8) prowadzący rodzinny dom dziecka,
- 9) pedagog szkolny, który dokonał okresowej oceny sytuacji dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej oraz w rodzinnym domu dziecka, a także rodziny zastępczej oraz prowadzącego rodzinny dom dziecka.

Z posiedzeń zespołu sporządzonych zostało:

- 1) 119 protokołów z oceny dotyczących sytuacji dziecka,
- 2) 16 protokołów dotyczących funkcjonowania rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka.

Powyższe protokoły zostały przekazane do Sądu Rejonowego w Chełmie oraz do opiekunów zastępczych. Do Ośrodka Adopcyjnego Filia w Chełmie przekazanych zostało 16 informacji dotyczących dzieci z uregulowaną sytuacją prawną.

5. Pomoc dla osób usamodzielnianych

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej osobie, która przebywając w pieczy zastępczej na podstawie orzeczenia sądu, osiągnęła pełnoletniość, przyznaje się pomoc na:

- 1) kontynuowanie nauki,
- 2) usamodzielnienie,
- 3) zagospodarowanie,

a także udziela się pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych i zatrudnienia oraz zapewnia się pomoc prawną i psychologiczną.

Aby jednak uzyskać powyższą pomoc, każde dziecko przebywające w pieczy zastępczej, co najmniej na rok przed osiągnięciem pełnoletności musi wskazać osobę, która podejmuje się pełnienia funkcji jego opiekuna usamodzielnienia, wspólnie z którym opracowuje indywidualny program usamodzielnienia. Od posiadania przedmiotowego programu uzależnione jest przyznanie pomocy na kontynuowanie nauki i na usamodzielnienie.

Ww. pomoc przyznaje się na wniosek osoby usamodzielnianej na czas jej nauki, nie dłużej jednak niż do ukończenia przez nią 25 roku życia.

W 2021 roku w procesie usamodzielniania uczestniczyło łącznie 45 wychowanków pieczy zastępczej, w tym:

- 1) 21 wychowanków z rodzin zastępczych;
- 2) 24 wychowanków z placówek opiekuńczo - wychowawczych.

Tabela nr 3. Liczba usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej w badanym okresie.

Rok	Wychowankowie rodzin zastępczych	Wychowankowie placówek opiekuńczo-wychowawczych	Wychowankowie pieczy zastępczej łącznie
2019	20	21	41
2020	12	23	35
2021	21	24	45

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie za lata 2019-2020

Należy zaznaczyć, że proces usamodzielniania wychowanka pieczy zastępczej trwa od momentu osiągnięcia przez niego pełnoletności do chwili zakończenia jego procesu edukacji, nie dłużej jednak niż do 25 roku życia. Wobec powyższego dane zawarte w tabeli obejmują pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej, którzy kontynuują naukę pozostając w pieczy zastępczej, jak i tych którzy pieczę zastępczą opuścili.

Usamodzielnianym wychowankom Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Chełmie udzielił następującej pomocy:

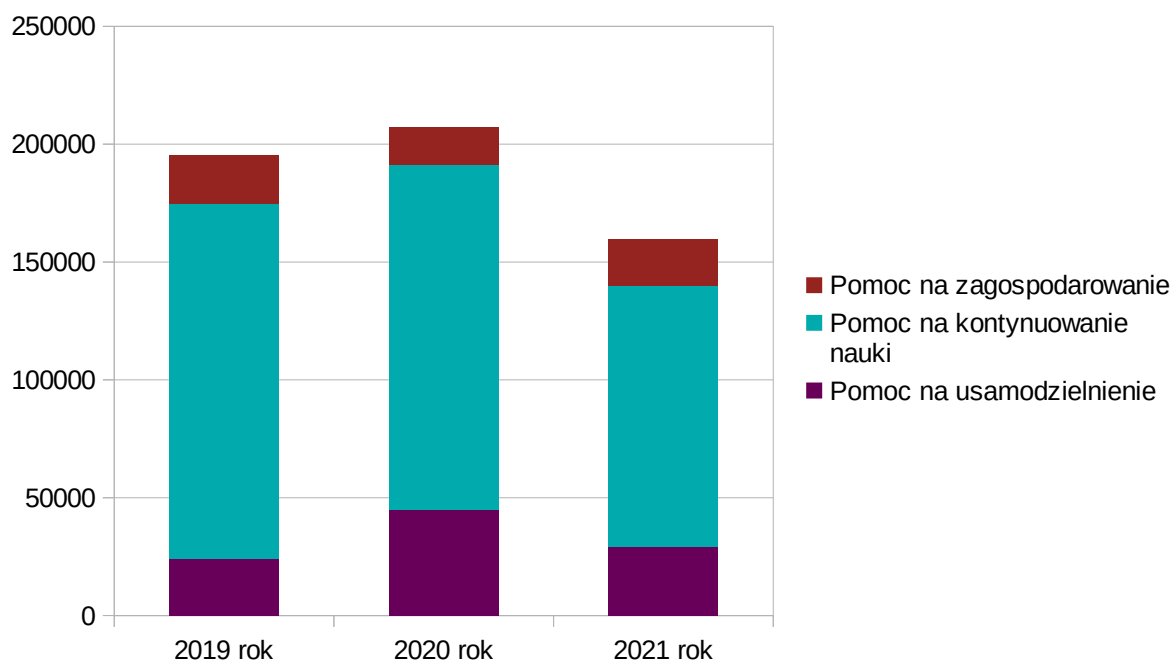
- 1) wychowankom rodzin zastępczych na ogólną kwotę 85 225,54 zł, w tym:
 - a) na usamodzielnienie – 21 598,00 zł;
 - b) na kontynuowanie nauki – 53 575,54 zł;
 - c) na zagospodarowanie – 10 052,00 zł;

2) wychowankom placówek opiekuńczo-wychowawczych na ogólną kwotę 74 558,83 zł, w tym:

- a) na usamodzielnienie – 7 458,00 zł;
- b) na kontynuowanie nauki – 57 520,83 zł;
- c) na zagospodarowanie – 9 580,00 zł.

Ogółem pomoc dla usamodzielnionych wychowanków pieczy zastępczej w 2021 roku wyniosła 159 784,37 zł.

Wykres nr 5. Ogólny koszt pomocy finansowej udzielonej usamodzielnianym wychowankom pieczy zastępczej w latach 2019-2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie za lata 2019-2021

Z powyższego wykresu wynika, iż ogólny koszt pomocy finansowej udzielanej usamodzielnianym wychowankom pieczy zastępczej ma tendencje spadkową. Na uwagę natomiast zasługuje fakt, iż w 2020 roku wśród form udzielanego wsparcia wzrosła liczba pomocy udzielanej na usamodzielnienie. Natomiast pomocy na kontynuowanie nauki jest na zbliżonym poziomie w poszczególnych latach. Oznacza to, że coraz więcej wychowanków pieczy zastępczej rezygnuje z dalszej edukacji chcąc jak najszybciej rozpocząć dorosłe samodzielne życie.

6. Działania podejmowane przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Chełmie

Bardzo częstym zjawiskiem występującym w dzisiejszych czasach jest dysfunkcjonalność rodziny, przejawiająca się niedostatecznym wypełnianiem swoich funkcji, niewywiązywaniem się z obowiązków względem swoich dzieci i innych członków rodziny, nieumiejętnością pomyślnego rozwiązywania swoich problemów i sytuacji kryzysowych.

Nieprawidłowe funkcjonowanie rodziny odbija się na życiu dziecka, prowadząc do zaburzeń w rozwoju fizycznym, intelektualnym, moralnym i osobowościowym, a zarazem do nasilającego się zjawiska demoralizacji i w następstwie do przestępczości dzieci i młodzieży.

Polityka społeczna państwa wskazuje na potrzebę systemowych rozwiązań w zakresie wsparcia rodziny, wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej mieszczących się w formule zintegrowanych i interdyscyplinarnych działań.

Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczej to zespół planowanych działań mających na celu przywrócić rodzinie zdolności do wypełniania tych funkcji, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych prowadzona jest w formie:

- 1) konsultacji i poradnictwa specjalistycznego;
- 2) terapii i mediacji;
- 3) usług dla rodzin z dziećmi, w tym usług opiekuńczych i specjalistycznych;
- 4) pomocy prawnej, szczególnie w zakresie prawa rodzinnego;
- 5) organizowania dla rodzin spotkań, mających na celu wymianę ich doświadczeń oraz zapobieganie izolacji, zwanych dalej „grupami wsparcia” lub „grupami samopomocowymi”.

W 2021 roku Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Chełmie rodzinom mającym trudności w wypełnianiu swoich funkcji udzielił łącznie 1198 porad specjalistycznych, w tym:

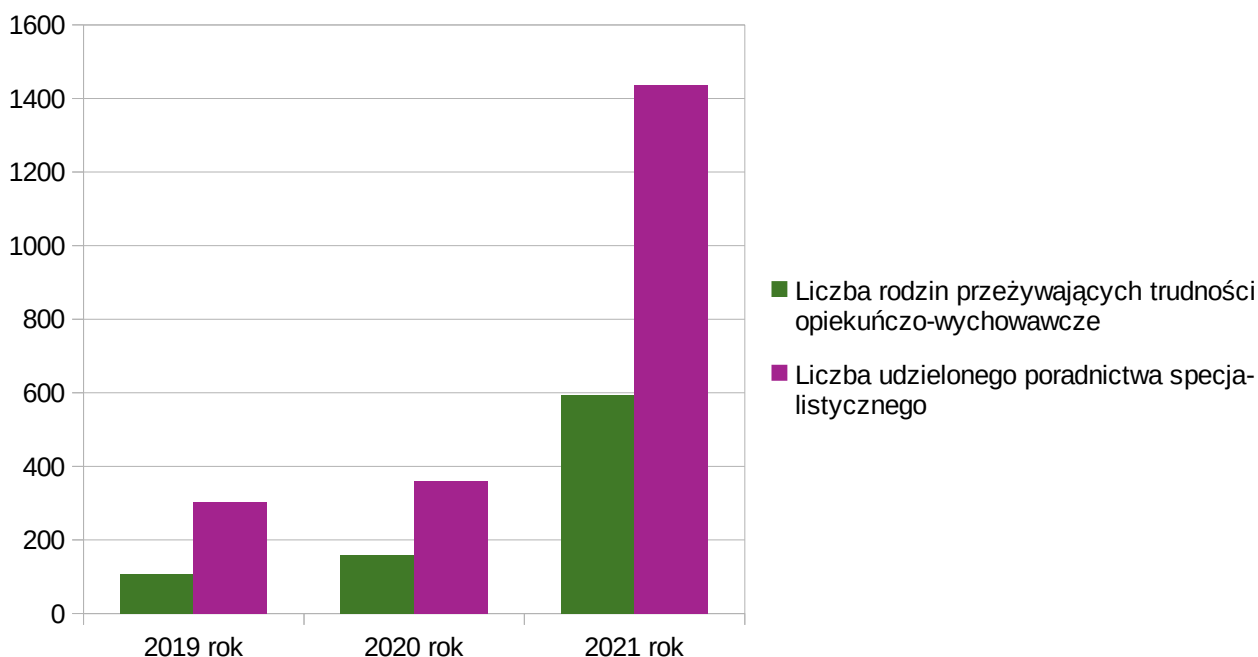
- 1) pedagog udzielił 653 porady;
- 2) psycholog udzielił 213 porad;
- 3) socjoterapeuta udzielił 124 porady;
- 4) prawnik udzielił 208 porad.

Zakres pomocy udzielanej rodzinie i dzieciom obejmował:

- 1) bezpośrednie kontakty z dziećmi i rodziną, głównie w środowisku domowym, polegające na słuchaniu wypowiedzi członków rodziny, budowanie relacji opartej na zaufaniu, obserwacji i analizie uzyskanych informacji;
- 2) wzmocnienie roli i funkcji opiekuńczo - wychowawczych;
- 3) rozwijanie umiejętności opiekuńczo - wychowawczych;
- 4) pomoc doraźną tj.: pisanie podań, pism, próśb, pomocy w załatwianiu spraw urzędowych;
- 5) pomoc długofalową:
 - a) stworzenie warunków do rozwoju zainteresowań;
 - b) organizowanie alternatywnych form spędzania czasu wolnego;
 - c) zapewnienie stałej pomocy w rozwiązywaniu trudności wychowawczych;
 - d) udzielanie porad w sprawach życiowych związanych z prowadzeniem gospodarstwa domowego, zarządzaniem budżetem domowym, pielęgnacją i zdrowotnymi potrzebami dziecka;
 - e) udzielaniem porad w sprawach związanych z przemocą, uzależnieniami, radzeniem sobie w trudnych sytuacjach życiowych.

Należy zaznaczyć, iż jeden członek rodziny mógł korzystać z porad różnych specjalistów.

Wykres nr 6. Liczba udzielonego poradnictwa specjalistycznego do ogółu rodzin przeżywających trudności opiekuńczo - wychowawcze.

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie za lata 2019-2021

Z powyższego wykresu wynika, iż rośnie liczba rodzin przeżywających trudności opiekuńczo - wychowawcze, a tym samym liczba udzielonych porad specjalistycznych. Powodem takiego stanu rzeczy jest sytuacja związana z epidemią SARS COV 2, ograniczenia spowodowane epidemią, brak kontaktu z otoczeniem skutkowało zwiększonym zainteresowaniem poradnictwem specjalistycznym.

III. Cel główny Programu Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej Miasta Chełm na lata 2020 – 2022

Celem programu jest wspieranie rodzin przeżywających trudności w sprawowaniu opieki nad dziećmi i ich wychowaniu zmiierzające do przywrócenia zdolności do pełnienia funkcji opiekuńczo – wychowawczych oraz działania promujące rodzicielstwo zastępcze w przypadku braku możliwości wychowywania się dzieci w rodzinach biologicznych.

1. Cele szczegółowe

W ramach celu głównego wyszczególniono cele szczegółowe:

- 1) Wzmacnianie dotychczasowego systemu wsparcia nad dzieckiem i rodziną;
- 2) Wzmocnienie roli i funkcji rodziny;

- 3) Zwiększenie efektywności usług świadczonych na rzecz wspierania rodziny;
- 4) Wspieranie działań integrujących rodzinę i przeciwdziałanie marginalizacji;
- 5) Podejmowanie działań propagujących ideę rodzicielstwa zastępczego jako formy deinstytucjonalizacji opieki nad dziećmi;
- 6) Dbłość o właściwe dla wzrostu i rozwoju dzieci wychowanków, warunki bytowe gwarantujące realizację potrzeb fizycznych i psychicznych;
- 7) Wspieranie procesu edukacji szkolnej: aktywizowanie wychowanków w zakresie konstruktywnej organizacji czasu wolnego i eliminowanie braków edukacyjnych poprzez ukazywanie atrakcyjności pracy umysłowej;
- 8) Wzmacnianie kompetencji społecznych i profilaktyka zachowań ryzykownych młodzieży;
- 9) Zastępowanie niepożądanych społecznie wzorców zachowań pożądanymi wśród wychowanków pieczy zastępczej (rodzinnej i instytucjonalnej);
- 10) Wzrost poziomu przystosowania społecznego i zaradności życiowej wychowanków opuszczających pieczę zastępczą;
- 11) Usprawnianie funkcjonowania rodzin poprzez wzmacnianie kompetencji i umiejętności opiekuńczo – wychowawczych. Kształtowanie właściwych postaw wychowawczych rodziców biologicznych i zastępczych;
- 12) Podnoszenie jakości pracy kadry instytucji świadczących pomoc dziecku i rodzinie.

2. Adresaci programu

Adresatami programu są:

- 1) rodziny przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych;
- 2) dzieci przebywające w pieczy zastępczej;
- 3) rodziny zastępcze oraz osoby prowadzące rodzinne domy dziecka;
- 4) rodzice biologiczni dzieci przebywających w pieczy zastępczej;
- 5) usamodzielnieni wychowankowie pieczy zastępczej;
- 6) kandydaci do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej i rodziny zastępczej niezawodowej.

3. Zadania do realizacji w ramach programu

Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Chełmie					
Lp	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Efekty	Wskaźniki	Czas realizacji
1	Udzielanie konsultacji i poradnictwa specjalistycznego dla rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych	MOPR	Zdobycie wiedzy niezbędnej w radzeniu sobie w sytuacjach problemowych	- liczba udzielonych konsultacji i poradnictwa specjalistycznego	2023 - 2025
2	Udzielanie wsparcia w formie asysty rodziny rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych asystenta rodziny	MOPR	Poprawa funkcjonowania rodzin. Pozostawienie dzieci w rodzinie biologicznej.	- liczba rodzin współpracujących z asystentem rodziny	2023 - 2025
3	Współpraca z placówkami oświatowo – wychowawczymi w celu wymiany informacji dotyczącej dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych uczęszczającej do szkół	MOPR	Rozwiązywanie problemów wychowawczych. Wymiana informacji dotyczących dziecka i rodziny umieszczonego w pieczy zastępczej. Poprawa funkcjonowania dziecka o środowisku szkolnym/ rówieśniczym. Eliminowanie braków lub dysfunkcji rozwojowych.	- liczba placówek oświatowo - wychowawczych z którymi współpracuje Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie	2023 - 2025
4	Dokonywanie okresowej oceny sytuacji rodziny oraz dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej	MOPR	Ocena zasadności dalszego pobytu dziecka w pieczy zastępczej. Ocena dotycząca wypełniania obowiązków wynikających z pełnienia funkcji rodziny zastępczej.	- liczba protokołów z oceny sytuacji rodziny - liczba protokołów z liczby dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej	2023 - 2025
5	Objęcie dziecka opieką i wychowaniem w placówce wsparcia dziennego	MOPR	Zapewnienie alternatywnych form spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych wykluczeniem.	- liczba dzieci objętych opieką i wsparciem	2023 - 2025
6	Promowanie idei rodzicielstwa zastępczego	MOPR	Pozyskiwanie kandydatów do pełnienia zawodowych i niezawodowych rodzin zastępczych.	- liczba kampanii - liczba pozyskanych kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej	2023 - 2025
7	Zapewnienie pomocy i wsparcia osobom sprawującym pieczę zastępczą	MOPR	Integracja rodzin zastępczych. Wzmocnienie kompetencji opiekunów zastępczych w wypełnianiu funkcji powierzonej im funkcji	- liczba spotkań grup wsparcia	2023 - 2025
8	Organizowanie dla rodzin zastępczych oraz prowadzących rodzinne domy dziecka wolontariuszy	MOPR	Niwelowanie obciążenia wynikającego ze sprawowania opieki nad dziećmi, w tym pomocy w wyrównywaniu braków edukacyjnych, zaniedbań wychowawczych i rozwoju zainteresowań, pasji.	- liczba wolontariuszy - liczba rodzin, które skorzystały z pomocy wolontariuszy	2023 - 2025

Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Chełmie					
Lp	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Efekty	Wskaźniki	Czas realizacji
9	Zapewnienie szkoleń rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka	MOPR	Integracja rodzin zastępczych. Wzmocnienie kompetencji opiekunów zastępczych w wypełnianiu powierzonych im funkcji. Zdobywanie nowych umiejętności w zakresie opieki i wychowania.	- liczba szkoleń - liczba przeszkolonych rodzin zastępczych oraz prowadzących rodzinne domy dziecka	2023 - 2025
10	Organizowanie wsparcia finansowego dla dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej	MOPR	Polepszenie warunków rozwojowych, sytuacji materialno – bytowej dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej. Umożliwienie kontynuowania nauki wychowankom.	- liczba udzielonych świadczeń - wysokość poniesionych nakładów finansowych	2023 - 2025
11	Praca z rodziną biologiczną dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej	MOPR	Zmniejszenie ilości dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej.	- liczba dzieci, które wróciły do rodziny biologicznej	2023 - 2025
12	Zapewnienie podnoszenia kwalifikacji pracownikom zajmującym się problematyką rodzinną	MOPR	Zdobycie wiedzy i doskonalenie warsztatu pracy z dzieckiem i rodziną w celu podniesienia jakości świadczonych usług w zakresie pomocy.	- liczba pracowników podnoszących kwalifikacje - liczba szkoleń	2023 - 2025
13	Zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną	MOPR	Uregulowanie sytuacji prawnej dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej z możliwością przysposobienia dziecka.	- liczba przekazanych informacji	2023 - 2025
14	Organizowanie wsparcia finansowego dla usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej	MOPR	Wsparcie w usamodzielnianiu po opuszczeniu pieczy zastępczej.	- liczba usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej - liczba udzielonych świadczeń - wysokość poniesionych nakładów finansowych	2023 - 2025

DOM MAŁYCH DZIECI / CHEŁMSKIE CENTRUM POMOCY DZIECKU I RODZINIE

Lp	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Efekty	Wskaźniki	Czas realizacji
1	Stworzenie wychowankom optymalnych warunków w procesie wszechstronnego rozwoju psychofizycznego i adaptacji społecznej do środowiska. Poradnictwo specjalistyczne dla dzieci i młodzieży.	DMD ChCPDiR ChCPDiR NR 2	Zaspokajanie potrzeb biologicznych, psychicznych i społecznych. Wzbogacanie potrzeb poprzez rozwijanie zainteresowań i pasji. Zapewnienie wychowankom warunków do indywidualnego rozwoju według posiadanych możliwości. Usprawnianie niezaburzonych funkcji psychicznych i fizycznych. Niwelowanie zaburzeń rozwojowych i zachowań dysfunkcyjnych. Wyrównywanie niedoborów poznawczych na drodze samodzielnej aktywności. Kompensowanie braków w rozwoju i niedoborze kontaktów emocjonalnych. Stworzenie odpowiedniej atmosfery wzbudzającej poczucie bezpieczeństwa i zaufania: redukcja lęku i niepewności. Korygowanie nieprawidłowości rozwojowych. Modyfikowanie zachowań według przyjętych wzorów i systemów wartości.	liczba dzieci, liczba zajęć, liczba programów	2023 - 2025
2	Organizowanie zajęć korekcyjno – kompensacyjnych dla wychowanków o specjalnych potrzebach edukacyjnych.	DMD ChCPDiR ChCPDiR NR 2	Wyrównywanie szans edukacyjnych, kompensowanie deficytów rozwojowych dziecka w sferze poznawczej, emocjonalnej i społecznej. Pomoc w opanowaniu wiadomości i umiejętności przewidzianych w programie nauczania na danym etapie kształcenia. Wyrabianie cech osobowości warunkujących dalsze, samodzielne funkcjonowanie w systemie szkolnym (podnoszenie poczucia własnej wartości, rozbudzanie zainteresowań i wyrabianie właściwej motywacji do nauki), Zapobieganie powstawaniu wtórnych zaburzeń emocjonalnych.	liczba dzieci, liczba zajęć, liczba programów	2023 - 2025

DOM MAŁYCH DZIECI / CHEŁMSKIE CENTRUM POMOCY DZIECKU I RODZINIE

Lp	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Efekty	Wskaźniki	Czas realizacji
3	Rozwijanie różnorodnych zainteresowań u dzieci i młodzieży poprzez zachęcanie do samodzielnego wyboru atrakcyjnych form spędzania czasu wolnego.	DMD ChCPDiR, ChCPDiR NR 2	Wzmacnianie bezpośredniej aktywności dziecka, sprecyzowanie kierunku i treści zainteresowań, rozwój uzdolnień i pasji u dzieci i młodzieży. Rozwijanie pożądaných sprawności i zdolności poznawczych w ramach zajęć pozaszkolnych.	liczba dzieci, liczba zajęć, liczba programów	2023 - 2025
4	Profilaktyka zachowań ryzykownych dzieci i młodzieży: zagrożenia związane z zażywaniem środków psychoaktywnych, przeciwdziałanie przemocy i agresji, propagowanie idei świadomego i mądrego korzystania z multimedialnych środków przekazu.	DMD ChCPDiR ChCPDiR NR 2	Rozwijanie świadomości nt. zachowań ryzykownych. Zwiększenie poziomu wiedzy z zakresu wpływu środków psychoaktywnych na zdrowie i psychikę człowieka, konsekwencji i zagrożeń związanych z używaniem substancji psychoaktywnych oraz mechanizmów powstawania uzależnienia. Kształtowanie ważnych umiejętności życiowych (radzenia sobie ze stresem, nawiązywania poprawnych relacji interpersonalnych, opierania się presji grupy rówieśniczej, konstruktywnego rozwiązywania konfliktów). Przestrzeganie norm zachowania się wobec innych, wdrażanie do współpracy i współdziałania w grupie rówieśniczej, (używanie zwrotów grzecznościowych), eliminowanie agresji słownej i przemocy fizycznej, zajęcia na temat asertywności, uległości i agresji. Kształtowanie umiejętności klasyfikowania i wartościowania wiadomości zdobytych w Internecie, przeciwdziałanie uzależnieniom od Internetu, gier komputerowych, telefonii komórkowej poprzez propagowanie alternatywnych form umożliwiających zaspokojenie potrzeby aktywności i osiągnięć.	liczba dzieci, liczba zajęć, liczba programów	2023 - 2025

DOM MAŁYCH DZIECI / CHEŁMSKIE CENTRUM POMOCY DZIECKU I RODZINIE

Lp	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Efekty	Wskaźniki	Czas realizacji
5	Praca z rodziną pod kątem powrotu dzieci do rodziny naturalnej.	DMD ChCPDiR ChCPDiR NR 2	Pedagogizacja rodziców – kształtowanie i rozwijanie świadomości wychowawczej rodziców, przekazywanie rodzicom wiedzy i trenowanie umiejętności niezbędnych do prawidłowego funkcjonowania w roli rodzica. Podtrzymywanie i wzmacnianie więzi pomiędzy dziećmi a rodzicami poprzez włączanie rodziców do aktywnego udziału w życiu dzieci. Podnoszenie współodpowiedzialności rodziców za zarządzanie czasem wolnym dziecka. Nawiązywanie kontaktów i współpracy z odpowiednimi służbami pomocy socjalnej oraz osobami i instytucjami mogącymi wesprzeć i udzielić pomocy rodzinie w jej środowisku.	liczba dzieci, liczba zajęć, liczba programów	2023 - 2025
6	Przygotowanie do procesu usamodzielnienia się oraz wzmacnianie potencjału usamodzielnianych wychowanków.	DMD ChCPDiR ChCPDiR NR 2	Wypracowanie u wychowanków właściwej ścieżki edukacyjnej i zawodowej. Nabycie umiejętności pod kątem samodzielnego życia, radzenia sobie w sytuacjach trudnych, niwelowania strachu i lęku przed samodzielnością. Przełamanie barier związanych z utrudnionym funkcjonowaniem społecznym - nauka konstruktywnego określania planów życiowych. Współpraca z instytucjami wspierającymi wychowanków w procesie usamodzielnienia.	liczba dzieci, liczba zajęć, liczba Indywidualnych Programów Usamodzielnienia	2023 - 2025
7	Organizowanie kulturalnych form wypoczynku, rozrywki i wychowania fizycznego oraz spotkań integracyjnych i okolicznościowych dla dzieci i ich rodzin.	DMD ChCPDiR ChCPDiR NR 2	Kształtowanie właściwych postaw i systemu wartości wychowanków poprzez wzbudzanie motywacji do pożądaných społecznie form spędzania czasu wolnego. Rozwój różnych form zaspokajania potrzeb kulturalnych z uwzględnieniem dostępu do środków masowego przekazu oraz placówek kultury. Nauka właściwego zachowania się w miejscach publicznych. Planowanie i wypełnianie czasu wolnego, w tym organizowanie spotkań integracyjnych.	liczba dzieci, liczba zajęć, liczba programów	2023 - 2025

DOM MAŁYCH DZIECI / CHEŁMSKIE CENTRUM POMOCY DZIECKU I RODZINIE

Lp	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Efekty	Wskaźniki	Czas realizacji
8	Organizacja życia społecznego: rozwijanie aktywności społecznej i samodzielności dzieci i młodzieży, wdrażanie wychowanków do współorganizacji życia w placówce. Realizacja wewnętrznego kalendarza imprez kulturalnych.	DMD ChCPDiR ChCPDiR NR 2	Wzmacnianie postaw prospołecznych, nabywanie umiejętności współżycia w grupie - praktyka zachowań wyrażających wzajemną życzliwość i szacunek, Włączenie wychowanków w organizację życia codziennego.	liczba dzieci, liczba zajęć, liczba programów	2023 - 2025
9	Kształtowanie odpowiednich postaw obywatelskich i patriotycznych.	DMD ChCPDiR ChCPDiR NR 2	Kształtowanie poczucia tożsamości narodowej. Wzbudzanie u wychowanków uczuć patriotycznych. Wyrabianie szacunku do symboli narodowych, historii, tradycji. Zapewnienie warunków do poszanowania tradycji kulturalnej i religijnej.	liczba dzieci, liczba zajęć, liczba programów	2023 - 2025
10	Doskonalenie zawodowe pracowników: udział w konferencjach i szkoleniach, organizowanie spotkań w celu wymiany doświadczeń i materiałów	DMD ChCPDiR ChCPDiR NR 2	Wzrost kompetencji i umiejętności. Stałe wzbogacanie form pracy z dzieckiem. Korzystanie z literatury fachowej i czasopism.	liczba pracowników podnoszących kwalifikacje, liczba szkoleń	2023 - 2025

URZĄD MIASTA CHEŁM/DEPARTAMENT SPRAW OBYWATELSKICH

Lp	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Efekty	Wskaźniki	Czas realizacji
1	Koordinacja działań promujących rodzinną pieczę zastępczą przy współpracy innych powiatów	UM CHEŁM DSO/	Rozwój rodzinnej pieczy zastępczej	liczba podjętych działań liczba podpisanych porozumień	2023 - 2025
2	Zaangażowanie w tematykę rodzicielstwa zastępczego poprzez promocję na zabraniach Rad Osiedli w Chełmie, ogłoszenia w kościołach na terenie miasta Chełm i Powiatu Chełmskiego oraz włączenie organizacji pozarządowych (NGO)	UM CHEŁM DSO/	Szerzenie działań promocyjnych mających na celu rozwój rodzinnej pieczy zastępczej	liczba podjętych działań	2023 - 2025

URZĄD MIASTA CHEŁM/DEPARTAMENT SPRAW OBYWATELSKICH					
Lp	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Efekty	Wskaźniki	Czas realizacji
3	Finansowanie zadań w ramach programów z zakresu polityki społecznej dla miejskich jednostek organizacyjnych	UM CHEŁM DSO/	promocja zdrowego i trzeźwego stylu życia wśród wychowanków placówek opiekuńczo - wychowawczych	liczba podjętych działań	2023 - 2025

IV. Monitoring i ewaluacja programu.

Monitoring będzie prowadzony na bieżąco, równoległe z wykonywaniem poszczególnych zadań. Okres realizacji programu obejmuje trzy lata, więc informacje odnośnie realizowanych zadań oraz ich efektów będą zamieszczane w rocznych sprawozdaniach z realizacji Programu Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej Miasta Chełm na lata 2023 – 2025.

V. Planowane działania promujące ideę rodzicielstwa zastępczego na lata 2023 – 2025.

1. Organizowanie 2 razy do roku spotkań dla mieszkańców miasta, celem promowania idei rodzinnej pieczy zastępczej i deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej oraz upowszechnianie wiedzy na temat rodzicielstwa zastępczego.
2. Cykliczne zamieszczanie informacji promujących rodzicielstwo zastępcze na stronie internetowej, Facebook, portale chełmskie (apele, informacje o spotkaniach nt. rodzicielstwa zastępczego) oraz rozpowszechnianie informacji w formie ulotek i plakatów.
3. Organizowanie audycji radiowych z udziałem rodzin zastępczych (rozmowy, reportaże tematyczne).
4. Publikowanie artykułów w prasie lokalnej (prezentacja dobrych praktyk).
5. Współdziałanie z innymi instytucjami w zakresie promowania rodzicielstwa zastępczego (Kościoły, Szkoły, Sąd, zakłady pracy).
6. Prowadzenie grup wsparcia dla rodzin zastępczych (spotkania o charakterze edukacyjno – informacyjnym).
7. Zorganizowanie dnia Rodzicielstwa Zastępczego w połączeniu z akcją promującą rodzicielstwo zastępcze (nawiązanie współpracy z instytucjami miejskimi).

Podsumowanie

Program Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej Miasta Chełm na lata 2023 - 2025 zawiera najważniejsze cele i kierunki działań podejmowanych przede wszystkim przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Chełmie w skład którego wchodzi Zespół Pieczy Zastępczej realizujący w imieniu Miasta Chełm zadania organizatora rodzinnej pieczy zastępczej.

Ideą nadrzędną programu jest zapewnienie rodzinom dysfunkcyjnym jak najszerszego wsparcia, a w sytuacjach szczególnie trudnych, zapewnienie dziecku bezpiecznego środowiska wychowawczego w rodzinnej pieczy zastępczej.

Ponadto ww. program nakierowany jest na pracę z rodzinami naturalnymi oraz pozyskiwanie nowych rodzin zastępczych.

UZASADNIENIE

Zgodnie z treścią art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2022 r. poz. 447 z późn. zm.) rada gminy, biorąc pod uwagę potrzeby, o których mowa w art. 179 ust. 1 cytowanej wyżej ustawy, uchwała gminne programy wspierania rodziny.

Program Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej Miasta Chełm na lata 2023 - 2025 zawiera najważniejsze cele i kierunki działań podejmowanych przede wszystkim przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Chełmie, który w imieniu Miasta Chełm realizuje zadania organizatora rodzinnej pieczy zastępczej.

Ideą nadrzędną programu jest zapewnienie rodzinom z dziećmi jak najszerszego wsparcia, gdyż dobrze funkcjonująca rodzina gwarantuje prawidłowy rozwój dziecka, a w sytuacjach szczególnie trudnych, zapewnienie dziecku bezpiecznego środowiska wychowawczego w rodzinnej pieczy zastępczej. Ww. program nakierowany jest na pracę z rodzinami naturalnymi oraz pozyskiwanie nowych rodzin zastępczych, Wobec powyższego zasadne jest podjęcie przedmiotowej uchwały.